

N:o 20.

Ank. till Riksd. Kansli den 29 Mars 1883, kl. 6 e. m.

*Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändringar
i Konkurslagen.*

Lag-Utskottet har från Andra Kammaren fått till sig hänvisad en inom Kammaren af Herr *Frans Berglöf* afgifven motion, N:o 58, i hvilken, för att underlätta handläggningen af konkurser och minska kostnaderna för desammas utredning, föreslås en revision af konkurslagen för vinnande af sådana ändringar, att Rättens ordförande eller annan af Rätten dertill utsedd ledamot skulle i likhet med domaren på landet handlägga de delar af konkursen, hvarvid icke ifrågakomme något, som kunde falla under begreppet domslut, samt att institutionen af Rättens ombudsman blefve upphäfd. Då emellertid, enligt motionärens tanke, Lag-Utskottet ej kunde vara i tillfälle att härutinnan framlägga fullständigt förslag, hemställer han, »att Riksdagen ville besluta i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för nästa Riksdag framlägga förslag till ändringar i konkurslagen i ofvan angifna syfte.»

Motionären åsyftar sålunda ändring af gällande konkurslag i två särskilda afseenden.

Beträffande *motionens förra del* anför motionären, hurusom gällande konkurslag af den 18 September 1862 bestämde, bland annat, att ansökning om egendoms afträdande till konkurs skulle inlemnas i stad till Rätten och å landet till domaren; att, om konkursansökning

Bih. till Riksd. Prot. 1883. 7 Saml. 14 Häft.

vore af gäldenär gjord, stämning å borgenärerna skulle utfärdas i stad af Rätten och å landet af domaren; *att*, om borgenär sökt att gäldenärs egendom skulle afträdas, gäldenären skulle deröfver höras i stad af Rätten och å landet af domaren; *att* förordnande till afträdda boets upptecknande och vårdande skulle utfärdas i stad af Rätten och å landet af domaren; *att*, derest konkursansökningen af en eller annan orsak ej kunde upptagas, besked derom skulle tecknas å ansökningen i stad af Rätten och å landet af domaren; *att* förteckningen öfver boet skulle inlemnas i stad till Rätten och å landet till domaren, och kallelser såväl till förhör som inställedag utfärdas i stad af Rätten och å landet af domaren; *att* förhöret, då gäldenären borde aflägga bouppteckningsed och i orten boende borgenärer skulle uppgifva sina fordringar samt välja gode män, skulle hållas i stad inför Rätten och å landet inför domaren; *att* borgenärerna å inställedagen skulle bevaka sina fordringar i stad inför Rättens ordförande eller annan af Rätten dertill utsedd ledamot och å landet inför domaren; *att* förordnanden för sysslomän i konkursen skulle utfärdas i stad af Rätten och å landet af domaren; *att* jäf emot en eller flere af bevakade fordringar skulle aflemnas i stad till Rätten och å landet till domaren; samt *att*, om någon borgenär ville efter inställedagen anmäla fordringsanspråk, inlagan härom skulle ingifvas i stad till Rätten och å landet till domaren.

Af dessa föreskrifter syntes, att konkursförfarandet vore något olika i stad och på landet i, så måtto, att domaren på landet berättigats ensam och utan biträde af nämnd handlägga allt, som icke påkallade något domslut, hvaremot samma angelägenheter i stad ansetts tarfva Rättens sammanträde och handläggning. Komiterades år 1859 afgifna underdåniga förslag, som låge till grund för konkurslagen, innehölle i motiven härom följande: »Såsom äfven fördröjande konkursens gång och utan ändamål i öfrigt har det i nu gällande lag föreskrifna förhör med borgenärerna före den offentliga stämningens utfärdande blifvit genom förslaget borttaget och för val af gode män annan form stadgad; och hafva komiterade, som i enlighet med Högsta domstolens anmärkningar vid det förra förslaget till ny konkurslag icke ansett sig kunna biträda nämnda förslags stadgande om förvisande till stadsdomstol af å landet bosatta affärsmäns konkurser, men deremot funnit olägenheterna af att å landet icke ega permanenta domstolar särdeles framstående i fråga om konkursers behandling, af sådan anledning föreslagit, att, då å landet gäldenär sjelf sökt att få sin egendom afträda eller medgifvit borgenärs yrkande derom, den offentliga stämningen skulle få utfärdas af domhufvanden utan biträde af nämnd, hvarförutan

komiterades förslag uppdragit åt domhafvanden ensam meddelandet af vissa smärre ordningsföreskrifter. Komiterade frukta icke att härigenom hafva gifvit åt domhafvandens verksamhet en utsträckning, som är stridande mot de i våra lagar i öfrigt gällande grunder angående denne embetsmans myndighetssfer, då allt, som faller under begreppet domslut, blifvit åt Rätten förbehållet. I städerna åter, der ej, såsom å landet, Rättens ordförande ensam representerar jurisprudence och der domstolarne jemväl äro permanenta, synas ej giltiga skäl förefinnas att åt ordföranden eller annan ledamot uppdraga omförmälda, å domhafvanden på landet från Rätten öfverflyttade göromål, utan är föreslaget, att de i stad fortfarande skola af Rätten handhafvas.»

I motionärens tanke saknades icke giltiga skäl för att åt ordförande eller ledamot i domstolarne i städerna uppdraga ifrågavarande göromål, som på landet anförtrotts domaren utan biträde af nämnd, om man toge i betraktande, *dels* att dessa göromål vore af den natur, att de icke påkallade något Rättens domslut, utan endast afsåge handläggning och vägledning, *dels* att de flesta domstolar i städerna sammanträdde endast en gång i veckan, och att ledamöterna, som härefter hade sina göromål ordnade, måste för behandling af konkursfrågorna allt emellanåt kallas till extra, tidsödande sammanträden. Då i öfrigt vid underrätterna i stad göromålen vore i ständigt stigande, vore det icke en obillig fordran, om dessa inskränktes i de delar, der sådant utan risk för allmänheten läte sig göra. Uppdrag af enahanda och än mera maktpåliggande natur hade lagstiftaren redan lemnat ordföranden eller ledamot i domstol i stad, då genom utsökningslagen af den 10 Augusti 1877 stadgats, att utsökningsmål skulle upptagas och pröfvas af öfverexekutor, som vore för städerna, med undantag af Stockholm, magistrat eller, der Konungen det förordnade, viss ledamot af magistraten. I enlighet härmed hade Konungen jemväl, efter derom gjord hemställan, förordnat ordförande eller ledamot af magistrat i flere städer att ensam handlägga och afgöra utsökningsmål. Af det anförda framginge, att åt ordförande eller ledamot i underrätt i stad borde kunna anförtrös handläggning af de delar utaf konkursförfarandet, som på landet uppdragits åt domaren.

Utskottet delar denna motionärens uppfattning, men vill för sin del såsom ett hufvudskäl för den föreslagna förändringen framhålla, hurusom genom densammas vidtagande *den rättsökande allmänhetens* fördel och bästa skulle blifva långt bättre tillgodosedd, än med nuvarande bestämmelser i ämnet, och hurusom många omgångar, besvär och omkostnader, ja, äfven understundom verkliga rättsförluster skulle de rättsökande besparas genom den, beträffande städerna, lättade

tillgången att vid behof hastigt kunna i en konkursangelägenhet framkalla det vederbörande myndighets beslut, som för rättens bevarande kan vara erforderligt.

Utskottet, som för öfrigt gillar de af motionären i ämnet uttalade åsikter, får, på grund af sålunda anförda skäl, tillstyrka bifall till motionen i dess första del samt följaktligen hemställa,

1) att Riksdagen i skrifvelse till Konungen anhåller, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för nästkommande Riksdag framlägga förslag till ändringar i gällande konkurslag i syfte, att i stad Rättens ordförande eller annan af Rätten der-till utsedd ledamot skall, i likhet med hvad redan finnes stad-gadt beträffande domhafvande å landet, handlägga konkurser i de delar, hvarvid endast ifrågakomma åtgärder, de der huf-vudsakligen äro att till förvaltningsåtgärder hänföra.

Beträffande senare delen af motionärens förslag eller det af honom förordade fullständiga upphäfvandet af institutionen af Rättens ombudsman, så finner Utskottet sig här böra, i likhet med motionären, men i annan afsigt, än denne, anförda de skäl, som de komiterade, hvilka utarbetade 1859 års förslag till konkurslag, androgo för införande af ifrågavarande befattning, hvilket de förordade.

Komiterade yttra: »I likhet med det tillföre uppgjorda förslag till ny konkurslag, förutsätter äfven det af komiterade upprättade, att ensamt borgenärernas kontroll öfver förvaltningen icke är tillräcklig för att befördra skyndsamhet vid konkurser utredning samt förekomma den osäkerhet och de förluster, som egennyttiga eller egenmäktiga åtgärder af gode männen eller sysslomännen kunna tillskynda borgenärerna. Erfarenheten berättigar en sådan förutsättning. I de flesta konkurser beklaga sig nästan alla borgenärer i något af nämnda hänseenden, men en hvar litar på den andra, och ingen vill uppträda genom en rättegång, der besväret, omkostnaderna och obehaget vanligen äro säkra, vinsten deremot tvifvelaktig. Slutligen uttröttas alla och öfverlemna åt slumpen att afgöra, om och när de skola erhålla någon utdelning. Man kan invända, att sådant är borgenärernas eget fel, och att lagen gjort nog genom att anvisa dem utväg till rättelses vinnande. Detta inkast kunde ega sin vikt, om icke dels detta borgenärernas uttröttande vore en följd af sjelfva formerna för rättelses sökande, dels ock antydda

förhållande jemväl i allmänhet verkade menligt på allmänna krediten och liksom lockade en borgenär att hellre än att äska konkurs å en insolvent gäldenär söka på annat sätt och till öfrige borgenärers förfång vinna betäckning för sin fordran eller åtminstone någon del deraf. Till afhjelpande af nu anmärkta brister hafva icke heller komiterade kunnat finna någon bättre institution än den franska lagens »juge-commissaire», i förslaget benämnd *Rättens ombudsman*. Likväl är härvid med afseende å sammansättningen af våra underrätter på landet och i anledning af Högsta domstolens anmärkningar vid det förra förslaget till konkurslag, den förändring föreslagen, att denne, af Rätten eller domaren förordnade, ombudsman skulle kunna väljas likaväl *utom* som *inom* Rätten, i följd hvaraf något stadgande om skyldighet för honom att inför Rätten föredraga dit hänskjutna konkursfrågor icke heller finnes i förslaget upptaget. Stäld *utom* förvaltningen, egde han intet intresse uti att fördröja konkursens utredning eller låta den verkställas på ett med borgenärernas anspråk icke öfverensstämmande sätt; men väl uti dess snabba och ändamålsenliga bringande till slut, hvarför viss andel i kuratorernas arfvode blifvit honom tillförsäkrad. Vaksam uppsigt öfver förvaltningens lagliga gång är den första af hans pligter, och brister han deruti, kan han hvad ögonblick som helst af Rätten eller domaren, utan vidare procedere, entledigas. Pligtig att lyssna till hvarje borgenärs billiga klagan emot gode männen eller syslomännen, är det han, som skall ställa dem till rätta för deras fel eller försummelser. Men äfven en vidsträcktare befattning är ombudsmannen genom förslaget föreskrifven jemväl i öfverensstämmelse med nästan alla nyare länders konkurslagar, nemligen att såsom ordförande leda flere af borgenärernas viktigare öfverläggningar samt meddela beslut i åtskilliga förvaltningsfrågor, likväl utan förnärmande af den beslutande rätt, som bör borgenärerna allena tillkomma. Denna institution är följaktligen ett synnerligt viktigt moment i komiterades förslag, och flere af dess stadganden äro grundade derå. Komiterade befara ej att ju icke i hvarje landsort såväl som i hvar stad skola finnas personer kvalificerade till en sådan befattning, som den ifrågavarande, äfven då någon Rättens ledamot icke dertill lämpligen kan nämnas.

Visserligen säger motionären, att hvad komiterade sålunda anført om bristfälligheter i förvaltning af konkursbon numera icke skulle ega tillämplighet, samt att orsaken till ett bättre förhållande härutinnan finge sökas icke i inrättandet af ifrågavarande befattning, utan fastmera i de förbättrade bestämmelser för konkursförfarandet i allmänhet, som lem-nats genom 1862 års lag.

Utskottet vill dock härvid erinra, hurusom omförmälda institution, enligt 1859 års komiterades uttalande, är en särdeles vigtig del i den nya konkurslagen och hurusom flere andra lagens bestämmelser äro å dess tillvaro grundade. Blevde densamma upphäfd, så skulle deraf föranledas en genomgripande omarbetning af hela konkurslagen. Men enligt motionärens eget medgifvande, har ju denna i allmänhet verkat till belåtenhet. Det är visserligen sant, att behofvet af en Rättens ombudsman kan i vissa hänseenden vara mindre i den ena konkursen än i den andra, men häraf följer ingalunda, att sjelfva institutionen bör upphävas.

Hufvudmotivet till detta yrkande torde ligga uti den åsigt, att omkostnaderna för förvaltning af konkursbo skulle kunna härigenom i betydlig grad minskas. Utskottet delar emellertid icke denna förhoppning. Beloppet af arvodet för konkursbos förvaltning skulle sannolikt i de flesta fall icke undergå någon afsevärd minskning, därför att någon Rättens ombudsman icke vidare funnes, utan skulle sannolikt den tredjedel af arvodet, som nu tillkommer denne fortfarande, åtminstone till större delen, utgå om ock i form af ökad arfvode åt gode män och sysslomän. Någon synnerlig minskning i förvaltningskostnaderna vore sålunda icke att förvänta af den föreslagna indragningen, men äfven om någon besparing i afseende å arvodetsbeloppet derigenom kunde göras, blevde denna säkerligen alltför ringa för att kunna motsvara det gagn, som institutionen medför.

Då man påyrkar upphäfvande af ombudsmannens verksamhet och konkursutredningens öfverlemnande i dess helhet till gode männen och sysslomännen, synes man icke tillräckligt beakta, att ombudsmannens förnämsta pligt just är att hafva tillsyn öfver gode männens och sysslomännens förvaltning. Behöfligheten af denna tillsyn kan erfarenheten icke anses hafva jäfvat, om än de tillfällen icke varit så många, då denna ombudsmannens verksamhet behöft omedelbarligen framträda. Det gifves institutioner, hvilka bäst fylla sitt ändamål, då deras blotta tillvaro gör, att desamma *synas* öfverflödiga.

Bifölles motionärens förslag, skulle för framtiden en borgenär, för att göra sin rätt gällande mot tredskande utredningsmän, nödgas underkasta sig olägenheterna af en tidsödande och kostsam rättegång, i stället för att nu endast erfordras en anmälan till ombudsmannen, hvilkens pligt det är att bereda den rättelse, hvartill en sådan anmälan kan föranleda. Många tvister mellan borgenärer inbördas eller mellan desse och gäldenären, hvilka eljest skulle slitas vid domstol och föranleda dryga kostnader för massan, blifva nu, genom ombudsmannens bemedling, bilagda vid

det sammanträde, som omförmäles i 74 § Konkurslagen. Då sysslomännen, hvilka oftast tillika äro borgenärer, i allmänhet äro de, som framställa anmärkningar mot bevakade fordringar, kunna de icke derjente utöfva det kall såsom medlare mellan stridiga åsigter, hvilket, enligt hvad nyss är nämnt, blifvit uppdraget åt den i saken opartiske ombudsmannen. Visserligen äro gode männen och sysslomännen utsedde af borgenärerna, men af dessas majoritet, kanske ofta endast af några få större fordringsegare, och förevarande institution har tillkommit äfven därför, att genom densamma minoritetens rätt må blifva vid konkursförvaltningen tillgodosedd. Utskottet vill icke bidraga till att minska skyddet för denna minoritetens rätt, utan hemställer,

2) att motionen i dess senare del icke må föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Stockholm den 29 Mars 1883.

På Lag-Utskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.

Reservationer:

af Herrar *Bergström*, *Forssell* och *Fröberg*, hvilka ansett Utskottet böra afstyrka bifall till motionen jemväl hvad anginge dess förra del.

Herr *Berglöf* har begärt få här antecknadt, att han icke deltagit i ärendets behandling inom Utskottet.
